

تحلیلی آینده‌پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

اکبر قدیری حاجی آبادی^۱؛ محسن طاهری دمنه^۲؛ علی ذاکری^۳

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۱۲/۲۶ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۳/۷

چکیده

تغییر در سبک زندگی به معنای تحول در ابعاد مختلف زندگی از جمله ابعاد فرهنگی، آموزشی، تربیتی و... است و از موارد حائز اهمیت در طبقه‌بندی نسل‌ها به حساب می‌آید. از این رو، سبک زندگی، ذهنیت و طرز تفکر نسل‌های مختلف، همواره از موضوعات موردتوجه پژوهشگران حوزه‌های گوناگون بوده است. هدف این پژوهش، ارائه تحلیلی آینده‌پژوهانه از سبک زندگی نسل آلفا و بررسی نقش رسانه در ساخت این سبک زندگی است. در این راستا، با استفاده از روش تحلیل محتوای عرفی و استقرایی و با مرور نظام‌مند محتواهای علمی پیرامون نسل‌ها و به‌خصوص نسل آلفا، تغییرات در سبک زندگی این نسل، مورد مطالعه قرار گرفته است. نتایج نشان داد که پنج مفهوم محوری: ۱. فناوری، ۲. بازی و سرگرمی، ۳. خانواده، ۴. آموزش و ۵. اشتغال، عمده‌ترین سرفصل‌های مطالعه و تحلیل نسل آلفا هستند و رسانه به صورت کاملاً آشکار در تمام این ابعاد، نقشی پررنگ دارد. نسل آلفا نسل سبک زندگی متاورسی است و زندگی این نسل نه تنها با رسانه، بلکه در رسانه جاری خواهد بود. این نوع سبک زندگی، افرادی که با این نسل در ارتباط هستند را با چالش‌هایی مواجه خواهد کرد که لازم است جامعه به منظور جلوگیری از ایجاد تعارض، خود را با این تغییرات درگیر کند تا بتواند تعاملی سازنده‌ای با آنها داشته باشد.

واژه‌های کلیدی

آینده‌پژوهی، سبک زندگی، رسانه، نسل آلفا، متاورس.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد آینده‌پژوهی، گروه مهندسی صنایع و آینده‌پژوهی، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
akbar_ghadiri@yahoo.com
۲. استادیار گروه مهندسی صنایع و آینده‌پژوهی، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول).
mtdemne@gmail.com
۳. استادیار گروه مهندسی صنایع و آینده‌پژوهی، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.
a.zackery@ast.ui.ac.ir

مقدمه

در سال‌های اخیر، تغییر در سبک زندگی به وضوح در میان نسل‌های جدید دیده می‌شود و پژوهش پیرامون این مسئله به موضوعی جذاب برای پژوهشگران در رشته‌های گوناگون تبدیل شده است (Sharpe & Franks, 2002: 33; Twenge, Carter, & Campbell, 2015: 5; Williams, Page, Petrosky, & Hernandez, 2010: 1). مطالعه در حوزه نسل‌ها نشان می‌دهد که تغییرات در سبک زندگی پدیده‌های طبیعی است و ریشه در عوامل مختلفی از جمله جنگ‌ها، انقلاب‌ها، ظهور پدیده‌های جدید و بیماری‌های همه‌گیر مثل کرونا دارد. همچنین تجربه نشان داده است که جوامعی که از چند جهت در معرض چنین تغییراتی قرار می‌گیرند، می‌بایست با چالش‌های بسیار بزرگ‌تری دست‌وپنجه نرم کنند (Aggarwal, Rawat, Singh, Srivastava, & Gauba, 2017: 974).

تغییر در سبک زندگی گاهی اوقات چالش‌هایی را به همراه دارد که اگر مدیریت نشوند، می‌توانند منشأ تعارض در میان افراد از طبقات مختلف اجتماع شوند (Tolbize, 2008: 13)، تا آنجا که تعارضات بین نسلی^۱ می‌تواند در مقابل تعاملات بین نسلی^۲ قرار گیرد. تعارض میان نسلی قادر است موجب آسیب به روابط درون یک جامعه گردد، ولی اگر این تفاوت‌ها به‌درستی مدیریت شوند می‌توانند سبب ایجاد تعاملات سازنده در میان افراد و توسعه جامعه گردند (Dekker, 2001: 83-85; Esping-Andersen & Sarasa, 2002: 6; Goertzel, 1972: 327).

در جوامع مدرن امروزی با سرعت تغییرات سرسام‌آور بالأخص در حوزه فناوری و رسانه^۳، فهم تغییرات در سبک زندگی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. گاهی اوقات مقاومت‌هایی در مقابل رشد روزافزون این تغییرات وجود دارد که موانعی را برای ظهور آنها ایجاد می‌کنند. اکثراً این مقاومت‌ها از سوی افراد نسل‌های پیشین است چراکه برخی از این تغییرات در مغایرت با فرهنگ‌های گذشته هستند. به عنوان مثال، جامعه امروزی با تغییرات در زمینه‌هایی همچون اشتغال زنان، روابط دختر و پسر، مسائل جنسی و... روبه‌رو است که در تعارض با فرهنگ نسل‌های پیشین هستند (Ramadlani & Wibisono, 2017: 1). این پژوهش مترصد

1 Generational Conflict

2 Generational Interaction

3 Media

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

آن است که سبک زندگی نسل آلفا که متولدین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۵ هستند را مورد مطالعه و موشکافی قرار داده و الگوی جدیدی را که به واسطه رسانه‌ها در این سبک از زندگی ایجاد خواهد شد، شناسایی و تحلیل کند.

پیشینه تحقیق

به عقیده میکائیل جنسن^۱ (۲۰۰۷) که به بررسی مفهوم سبک زندگی پرداخته است، مفهوم سبک زندگی را میتوان در سطوح مختلف از فردی تا جهانی درک کرد. وی همچنین بر این باور است که مفهوم سبک زندگی به عنوان چیزی استفاده میشود که برای دستیابی به توسعه پایدار باید تغییر کند.

نتایج یافته‌های کولاندایراج^۲ (۲۰۱۴) در خصوص بررسی تأثیرات رسانه‌های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان نشان می‌دهد که انسان‌ها ذاتاً موجوداتی اجتماعی هستند و برقراری ارتباط از فواصل دور موضوعی است که مردم زمانی با آن دست و پنجه نرم می‌کردند، ولی امروزه به لطف رسانه‌های اجتماعی این امر به سهولت امکان پذیر می‌باشد. به زعم وی رسانه‌های اجتماعی بستری را برای ایجاد تعامل بین افراد و تبادل اطلاعات ایجاد کرده و افزایش استفاده از اینترنت به عنوان یک ابزار جدید در ارتباطات، نحوه تعامل افراد را تغییر داده است و سبب تغییر در سبک زندگی افراد و خصوصاً نسل‌های جوان شده است.

بررسی‌های دوس ریس^۳ و تامپسون آگوستو^۴ (۲۰۱۸) پیرامون رفتار نسل آلفا در محیط‌های خانواده و مدرسه نشان می‌دهد که چگونه این رفتارها بر محیط‌های سازمانی در آینده تأثیرگذار خواهند بود. نتایج ارائه شده حاکی از آن است که نسل آلفا نسلی خلاق، پویا، با قدرت رهبری بالا و دارای ارتباط قوی با فناوری میباشد و وجود این ویژگی‌ها بر انتخاب‌های حرفه‌ای آنها در آینده تأثیرگذار خواهند بود و محیط‌های خانواده، مدرسه و سازمانی باید خود را با این ویژگی‌ها تطبیق دهند تا بتوانند تعاملی سازنده‌تر با این نسل داشته باشند. امریت کومار^۵

1 Mikael Jensen

2 Kulandairaj

3 Dos Reis

4 Thompson Augusto

5 Amrit Kumar

(۲۰۲۰) معتقد است که مطالعه درخصوص نسل‌های پیش از نسل آلفا به اندازه کافی انجام پذیرفته است و آن نسل‌ها شناخته شده هستند، ولی نسل آلفا به عنوان اولین نسل واقعی قرن بیست و یکم که بزرگترین افراد این نسل متولد سال ۲۰۱۰ هستند، نسلی ناشناخته‌اند. طی بررسی‌های انجام‌شده، نسل آلفا در دنیایی مصرف‌گرا و فناوری محور متولد شده است و بر بسیاری از مسائل از جمله بازاریابی، فناوری و اولویت‌های والدین اثرگذار هستند.

فتحی و مطلق (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای گونه‌شناسی نسل‌ها و نقش فناوری‌های ارتباطی نوین همچون اینترنت در فاصله نسلی را مورد مذاقه قرار داده و بیان می‌دارند که با توجه به جهانی شدن، گسترش شهرنشینی و ظهور فناوری‌های جدید اطلاعات، ارتباطات و رسانه، نسل جدید با دنیای جدیدی از ارزش‌ها و هنجارها روبرو است. آنها برای باورند که فناوری‌های نوین می‌توانند به تشدید فاصله نسلی و یا تقویت ارتباط نسل‌ها بینجامد و چنانچه فاصله میان نسل‌ها مورد غفلت قرار گیرد، منجر به شکل‌گیری مسئله اجتماعی شکاف نسلی می‌شود.

خوئینی و فراشبندی (۱۳۹۶) که در مقاله‌ای به بررسی ظهور فناوری‌های ارتباطی نوین و بخصوص شبکه‌های اجتماعی و ارتباط آنها با مسئله شکاف نسلی پرداخته‌اند، بر این باورند که شبکه‌های اجتماعی با وجود تمام محاسنی که دارند و ضرورتی که در استفاده از آنها برای تمام افراد و سازمان‌ها وجود دارد، سبب ایجاد نگرانی‌ها و دغدغه‌هایی برای جامعه شده‌اند که یکی از این دغدغه‌ها بحران شکاف نسلی در سطوح مختلف جامعه است. آنها همچنین عنوان می‌کنند که گسترش روزافزون شبکه‌های اجتماعی موجب تغییر در نظام ارزشی جامعه نیز شده است و همین موضوع، مسئله انتقال آموزه‌های اجتماعی و فرهنگی از نسلی به نسل دیگر را با اختلال روبرو کرده است.

از مطالعات پیشین چنین برمی‌آید که سبک زندگی، امروزه تحت‌تأثیر رسانه‌های اجتماعی قرار گرفته است که نسل آلفا بیشترین تأثیر پذیری را از این رسانه‌ها داشته‌اند و فناوری سبب ایجاد یک سری از ویژگی‌ها در افراد این نسل گردیده است که بر آینده آنها تأثیر گذار خواهد بود و سبب بروز نگرانی‌ها، دغدغه‌ها و چالش‌هایی برای نسل‌های پیش از آن شده است که به منظور مدیریت این چالش‌ها و ایجاد تعاملی بهتر با این نسل می‌بایستی به شناخت درستی از آنها دست یافت.

چهارچوب نظری

تعاریف و مفاهیم اصلی

پیش از ورود به بیان مسئله میبایست با مفاهیمی که در پاره‌ای از اوقات مشخص و دقیق نیستند و ممکن است موجب اختلاف نظر میان متخصصان حوزه‌های مختلف شوند، آشنا شده و به تعریفی دقیق که مبنای این پژوهش نیز خواهد بود، رسید.

نسل^۱: متخصصین علم آمار، میانگین فاصله زمانی تولد والدین و فرزندان آنها را یک نسل تعریف می‌کنند. این فاصله زمانی حدود ۲۰ الی ۲۵ سال می‌باشد^۲ که با توجه به رشد سریع تغییرات در سال‌های اخیر به ۱۵ سال کاهش یافته است (dos Reis, 2018: 9; Nagy & Kölcsey, 2017: 108; تابش و قاسمی‌سیانی، 1390: 45). نظریه‌پردازان حوزه جامعه‌شناسی بر این باورند که این تجربه‌های زیستی هر نسل است که باعث می‌شود افراد یک نسل دارای ویژگی‌های یکسانی بوده و با افراد نسل‌های دیگر متفاوت باشند. در میان این تعاریف، نسل به افرادی که در دوره تاریخی یکسانی متولد شده‌اند نیز اشاره دارد و بیانگر این است که اعضای یک نسل به لحاظ ذهنی با افراد هم‌نسلشان هویت یافته‌اند (DeVaney, 2015: 11). علاوه بر این، آنها نسل را یک برایش اجتماعی می‌دانند، بدین معنا که افراد در هر نسل دارای علایق خاص و مهم‌تر از همه، حافظه مشترک تاریخی، سیاسی و فرهنگی در مورد سرنوشت خود هستند (dos Reis, 2018: 9; Pilcher, 1994: 481). در جدول شماره (۱) دیدگاه چند تن از نظریه‌پردازان حوزه‌های علوم اجتماعی در مورد تعریف نسل بیان شده است.

1 Generation

۲ برخی مطالعات این فاصله را متفاوت در نظر می‌گیرند.

جدول شماره (۱) - تعریف نسل از دیدگاه نظریه‌پردازان حوزه‌های علوم اجتماعی

تعریف نسل	نظریه‌پرداز
نسل موجودیتی اجتماعی است که مرتبط با افرادی است که در یک دوره زمانی و یک فضای اجتماعی-فرهنگی متولد شده‌اند. یک گروه سنی را می‌توان یک نسل در نظر گرفت، اگر دارای آگاهی نسلی و یا ویژگی‌های مشترک باشند (Nagy & Kölcsey, ۲۰۱۷: ۱۰۸).	کارل مانهایم ^۱
افرادی که در یک دوره زندگی کرده‌اند و دارای فرهنگ جمعی مشترکی هستند و از نظر در اختیار داشتن منابع با نسل‌های دیگر در تضاد قرار دارند (طالبان و عسکری، ۱۳۹۶: ۱۲۰).	پیر بوردیو ^۲
نسل‌ها به واسطه وقایع فراموش‌نشده‌ی ساخته می‌شوند و دارای یک حافظه مشترک تاریخی درمورد سرنوشت خود هستند (چیت‌ساز قمی، ۱۳۸۶: ۸۹).	دیوید وایت ^۳
نسل فاصله بین جوانان و بزرگسالان است که تغییرات وسیع مبنای جداسازی آنها با نسل‌های دیگر بوده است (طالبان و عسکری، ۱۳۹۶: ۱۲۰).	مارگارت مید ^۴

سبک زندگی: مطابق با فرهنگ آکسفورد اصطلاح سبک زندگی اولین بار توسط آلفرد آدلر^۵ در سال ۱۹۲۹ برای مشخص کردن شخصیت پایه‌ای یک فرد استفاده گردید (Veal, 1993: 234).^۶

سبک زندگی در واقع الگوی متمایز ویژگی‌های رفتاری شخصی و اجتماعی یک فرد و یا یک گروه است و می‌توان با استفاده از آن، نگرش‌های افراد که آمیخته با هویت آنهاست را تعریف کرد (محمدی و بی‌بک آبادی، ۱۳۸۹: ۱۰۱). سبک زندگی می‌تواند در سطوح مختلفی از جمله سطح جهانی^۷، سطح ساختاری یا ملی^۸، سطح موقعیتی یا خرده فرهنگی^۹ و سطح فردی^{۱۰} مورد استفاده قرار گیرد (Jensen, 2007: 64). سبک زندگی می‌تواند در بسیاری از الگوهای رفتاری ما نمود پیدا کند و کوچکترین تا بزرگترین ابعاد زندگی انسانی را تحت تأثیر قرار دهد (Jensen, 2007: ۶۴؛ ادریسی و پالیزبان، ۱۳۸۷: ۱۲).

1 Karl Mannheim

2 Pierre Bourdieu

3 David White

4 Margaret Mead

5 Alfred Adler

۶ اصطلاح سبک زندگی پیش از آن نیز توسط George Simmel در سال ۱۹۰۰ نیز استفاده شده است که تا دهه ۱۹۶۰ میلادی در ترجمه‌های انگلیسی موجود نبوده است.

7 Global Level

8 The Structural or National Level

9 The Positional or Sub-Cultural Level

10 The Individual Level

شکاف نسلی: ردپای دغدغه شکاف نسلی را می‌توان تا کتیبه‌ها و الواح سنگی تمدن سومر قدیم دنبال کرد. مطالعات تمدن سومر قدیم اختلافات میان دو نسل را نشان می‌دهد و بر روی یک لوح سنگی که از آن تمدن به دست آمده، نوشته شده است که «نسل جوان نسلی نظام گسیخته است و این مسئله ممکن است که تمدن ما را بر باد دهد» (فتحی و مطلق، ۱۳۹۰: ۵). شاید بهترین توصیف برای شکاف نسلی این باشد که «شکاف نسلی مفهومی است که اختلاف فاحش روانی، اجتماعی و فرهنگی و تفاوت معنادار در بینش، باورها و الگوهای رفتاری میان دو یا چند نسل همزمان در یک جامعه را مورد توجه قرار می‌دهد». شکاف نسلی همچنین نوعی شکاف اجتماعی بر سر فرهنگ، هنجارها و کارکردهای اجتماعی است که در نتیجه تحولات سریع اجتماعی اتفاق می‌افتد (توکل و قاضی نژاد، ۱۳۸۵: ۹۶؛ کلاکی، ۱۳۸۶: ۱۷۹).

تفاوت نسلی^۱: تفاوت نسلی به تفاوت‌های میان دو نسل گفته می‌شود که تقریباً همه جوامع با آن دست و پنجه نرم می‌کنند. این تفاوت‌ها می‌تواند در نگرش افراد دو نسل دیده شود که ناشی از شرایط متفاوتی است که در آن قرار داشته‌اند (معیدفر، ۱۳۸۳: ۵۶).

رسانه: رسانه‌ها، وسایل و ابزارهای ارتباطی هستند که برای ارائه و انتقال اطلاعات و یا داده‌ها استفاده می‌شوند و به نوعی می‌توان گفت اصطلاح رسانه به هر یک از انواع مختلف ابزارهای عمومی ارتباط، اطلاعات و یا سرگرمی در جامعه از قبیل رسانه‌های چاپی، رسانه‌های خبری، عکاسی، سینما، رادیو و تلویزیون، رسانه‌های دیجیتال، رسانه‌های اجتماعی، تبلیغات و ... اشاره دارد (Communication Media, 2017; Lister, Dovey, Giddings, Grant, & Kelly, 2008: 9; "medium").

رسانه در کاربرد مدرن و امروزی خود که مربوط به اشکال مختلف ارتباطات و کانال‌های ارتباطی است اولین بار توسط نظریه‌پرداز کانادایی، مارشال مک لوهان^۲ در اواسط دهه ۱۹۵۰ میلادی استفاده شد. وی رسانه‌ها را اشکال هنری نامید و رفته رفته این اصطلاح به استفاده عمومی رسید و در کل دنیا گسترش یافت.

1 Generation difference

2 Marshall McLuhan

متاورس^۱: تصور کنید که اینترنت زنده شده یا دست‌کم به صورت سه بُعدی ارائه شده است. در این صورت یک «محیط مجازی» شکل می‌گیرد که می‌توانید به جای تماشای آن روی صفحه نمایش، وارد آن بشوید. بدین ترتیب، با دنیایی از بخش‌های مجازی بی‌پایان و به هم پیوسته مواجه می‌شوید که در آن افراد می‌توانند با استفاده از هدست‌های واقعیت مجازی، عینک‌های واقعیت افزوده، برنامه‌های گوشی‌های هوشمند و یا سایر ابزارهای مشابه یکدیگر را ملاقات کنند، با هم درس بخوانند و کار و بازی کنند. این دنیای جدید همچنین جنبه‌های دیگر زندگی برخط (آنلاین) مانند خرید و فعالیت در رسانه‌های اجتماعی را نیز در بر می‌گیرد. در واقع با اتصال و تجمیع جنبه‌های برخط در یک جهان یکپارچه مجازی، انسان‌ها قادر خواهند بود که زندگی مجازی خود را به همان شیوه زندگی فیزیکی خود ادامه دهند، مثلاً به یک کنسرت مجازی و یک سفر آنلاین بروند، اثر هنری مجازی خلق کنند، یا از نمایشگاه این گونه آثار هنری بازدید کنند و در جریان خرید یک لباس دیجیتال آن را امتحان کنند (euronews, 2021).

اهمیت مطالعات نسلی و تأثیر آن در آینده

علاوه بر بازه زمانی که هر فرد در آن متولد می‌شود، عوامل دیگری نیز در شکل‌گیری نگرش‌های فردی و جمعی افراد تأثیرگذارند، اما می‌توان اذعان داشت که بازه زمانی نسبت به دیگر موارد از اهمیت بیشتری برخوردار است، زیرا گروه همسالان دارای یک ذهنیت تاریخی بوده و پدیده‌های یکسانی را تجربه کرده‌اند (Bristow, 2016: 1). نسل‌های جدید به واسطه ظهور رسانه‌ها، فناوری‌های نوین ارتباطی، اینترنت و دیگر پدیده‌های نوآیند که بر روی تحولات اجتماعی از جمله گسترش شهرنشینی و جهانی شدن تأثیر گذارند، با دنیای جدیدی از ارزش‌ها روبه‌رو شده‌اند که از سویی می‌توانند منجر به ایجاد و یا تشدید فاصله نسلی و به دنبال آن شکاف نسلی شوند و از سوی دیگر می‌توانند ارتباطات میان نسل‌ها را تقویت کنند، با این امید که بتوان این تغییرات را به سمت و سویی سوق داد تا از شکاف نسلی جلوگیری کرده و موجب ایجاد ارتباط سازنده‌تر میان نسل‌ها و جامعه‌ای با بیشترین تعامل و کمترین نزاع شد (فتحی و مطلق، ۱۳۹۰: ۶).

1 Metaverse

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

در بررسی اهمیت مطالعات نسلی، درک صحیح از عوامل ایجادکننده تفاوت‌های نسلی سبب می‌شود که افراد به دیدگاه‌های یکدیگر احترام گذاشته و این امر، موجب افزایش قدرشناسی و ایجاد ارتباط و همکاری بهتر شده و همچنین افزایش حس آرامش، امنیت و اعتماد به نفس جمعی و فردی را به دنبال دارد (Stern, 2002: 193).

با توجه به رشد سریع فناوری، افزایش امید به زندگی، پیشرفت‌های پزشکی و کاهش محدوده سنی نسل‌ها، شاهد حضور بیشتر از شش نسل در کنار هم در جوامع آینده خواهیم بود که اگر به‌درستی مدیریت نشوند منجر به ارتباط ضعیف‌تر، کاهش بهره‌وری، کاهش وحدت و موارد دیگر خواهد شد که در نهایت اصطکاک نسلی^۱ را به دنبال خواهد داشت. همچنین فناوری‌های نوین در حال ایجاد ارزش‌ها و انتظارات تازه‌ای هستند که با شناخت و مطالعه آنها می‌توان جوامع را به سمت وسوی تعاملی سوق داد و از بروز مشکلات در آینده جلوگیری کرد (137-Brannen, 2006: 134).

طبقه‌بندی و نام‌گذاری نسل‌ها

نسل‌ها در طول تاریخ، اسم‌های با مسمایی به خود اختصاص داده و طبقه‌بندی شده‌اند. در ادامه، ویژگی‌های هر نسل و علت نام‌گذاری آنها بررسی خواهد شد.

نسل آلفا^۲: مارک مک‌کریندل^۳ آینده‌پژوه و جمعیت‌شناس استرالیایی در سال ۲۰۰۵ پس از برگزاری یک نظرسنجی برای نام‌گذاری نسل بعد از نسل زد^۴ که متولدین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۵ هستند، اصطلاح نسل آلفا را برای اولین بار ابداع کرد (dos Reis, 2018: 10; Nagy & Kölcsey, 2017: 110). این نسل با نام‌های دیگری همچون نسل آینده^۵، نسل شیشه‌ای^۶، نسل آی^۷، باهوش‌ترین نسل^۸، بومی

1 Generational Friction

2 Generation Alpha

3 Mark McCrindle

4 Generation Z

5 The Generation of the Future

6 Glass Generation

7 iGeneration

8 The Smartest Generation

دیجیتال^۱، نسل دیجیتال^۲، نسل خوره فناوری و اینترنت^۳، نسل متصل^۴ و نسل دارای تحصیلات عالی^۵ نیز شناخته شده است (Jha, 2020: 3). علت نامگذاری این نسل با عنوان نسل آی این است که آنها از ابتدای زندگی‌شان با محصولات شرکت اپل همراه بوده‌اند. سال ۲۰۱۰ آی پد توسط شرکت اپل به بازار عرضه شد و اینستاگرام به وجود آمد. علاوه بر این به دلیل اینکه فناوری نقش اساسی در سبک زندگی این نسل داشته است، آنها را بومی دیجیتال می‌نامند (Ramadlani & Wibisono, 2017: 5; Rusman, Ismail, & Jaafar, 2019: 125).

نسل زد: متولدین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۹ در این گروه جای می‌گیرند که عمدتاً فرزندان نسل‌های ایکس^۶ و وی^۷ هستند. این نام‌گذاری برای نسل زد از لغت زپینگ^۸ نشأت می‌گیرد که در انگلیسی به معنای سرعت، انرژی و علاقه است (dos Reis, 2018: 9; Ramadlani & Wibisono, 2017: 2). از نام‌های دیگر این نسل می‌توان به نسل بعد از هزاره^۹، هوملندرها^{۱۰} یا نسل هوملندر، بنیانگذاران^{۱۱}، نسل دانه‌های برف^{۱۲}، نسل شبکه^{۱۳}، نسل اینترنت^{۱۴}، نسل فیس بوک^{۱۵}، نسل تولید محتوا^{۱۶} و هزاره در استروئیدها^{۱۷} اشاره کرد. از آنجا که این نسل پس از نسل هزاره^{۱۸}

- 1 Digital Native
- 2 Digital Generation
- 3 Screenager
- 4 Connected Generation or Wired Generation
- 5 Highly Educated Generation
- 6 Generation X
- 7 Generation Y
- 8 Zapping
- 9 Post Millennials
- 10 Homelanders
- 11 Founders
- 12 Generation snowflake
- 13 The Net Generation
- 14 The Internet Generation
- 15 Facebook Generation
- 16 Content Creator
- 17 Millennials on Steroids
- 18 The Millennial Generation

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

به دنیا آمده‌اند، لذا توسط وزارت بهداشت آمریکا^۱ به نسل بعد از هزاره نام‌گذاری شدند. همچنین وزارت امنیت داخلی آمریکا^۲ این نسل را هوملندرهای نامیده است چرا که آنها در فضاهای سنتی خود احساس امنیت کرده و به لطف فناوری‌های دیجیتال اکثر اوقات خود را در خانه سپری می‌کنند (Cirilli, Nicolini, & Mandolini, 2019: 5138; Nagy & Kölcsey, 2017: 112).

نسل هزاره: متولدین سال‌های ۱۹۸۱ تا ۱۹۹۴ با این نام شناخته می‌شوند (Nagy & Kölcsey, 2017: 108; Ramadlani & Wibisono, 2017: 2). این نسل به نامهای دیگری همچون بعدی‌ها^۳، نسل وای، نسل نینتندو^۴، بومرهای جدید^۵، نسل من من من^۶، نسل ۹/۱۱^۷، نسل سوختن^۸، نسل بومرنگ^۹، اکوبومرها^{۱۰}، نسل به من نگاه کن^{۱۱}، نسل تنبل^{۱۲} و نسل پیترو پن^{۱۳} شهرت دارد. نام‌گذاری این نسل با عنوان نینتندو به این دلیل است که افراد این نسل با بازی‌های ویدئویی شرکت نینتندو مانند ماریو و پوکمون بزرگ‌شده‌اند. از آنجا که افراد در این نسل منافع شخصی را به منافع جمعی ترجیح می‌دهند، آنها را با نام نسل من من من نیز می‌شناسند. این نسل با عنوان ۹/۱۱ نیز شناخته می‌شود زیرا شاهد حادثه تروریستی یازدهم سپتامبر سال ۲۰۰۱ بوده‌اند.

نسل ایکس: افرادی که در سالهای ۱۹۶۵ تا ۱۹۸۰ به دنیا آمده‌اند، در این طبقه‌بندی جای می‌گیرند (Ramadlani & Wibisono, 2017: 2). در آمریکا این نسل

1 United States Department of Health and Human Services

2 United States Department of Homeland Security

3 Nexters

4 The Nintendo Generation

5 New Boomers

6 The Me Me Me Generation

7 Generation 911/

8 Burnout Generation

9 Boomerang Generation

10 Echo Boomers

11 The Look at Me Generation

12 Lazy Generation

13 Peter Pan Generation

با نام نسل بیبی‌است^۱ نیز شناخته شده است. از نام‌های دیگر این نسل می‌توان به بعد از بومرها^۲، نسل از دست رفته^۳ جدید^۴، بچه‌های کلیددار^۵، نسل ام‌تی‌وی^۶، نسل مهاجران دیجیتال^۷، نسل مک دونالد^۸ و نسل سیزدهم^۹ نیز اشاره کرد. این نسل به نسل از دست رفته^{۱۰} جدید نام‌گذاری شد به این دلیل که پدران آنها دوران جوانی خود را در طول جنگ سپری کرده‌اند. والدین این نسل پس از جنگ جهانی دوم برای ساختن زندگی، هر دو در بیرون از خانه مشغول به کار بودند و بنابراین افراد نسل ایکس بعد از مدرسه، اوقات خود را به تنهایی در خانه سپری می‌کردند. از این رو به آنها نسل بچه‌های کلیددار نیز گفته می‌شود (Nagy & Kölcsey, 2017: 108).

نسل انفجار جمعیت^۹: جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵ به پایان رسید و نسل انفجار جمعیت که متولدین سالهای ۱۹۴۶ تا ۱۹۶۴ هستند، اولین نسلی است که پس از جنگ جهانی دوم متولد شده‌اند (Ramadlani & Wibisono, 2017: 2). در این دوران میزان تولد کودکان افزایش قابل توجهی پیدا کرد، لذا به این افراد بیبی بومر می‌گویند. این نسل با نام‌های دیگری همچون نسل می^{۱۰}، موج شکه‌کننده^{۱۱} و خوک در شکم مار پایتون^{۱۲} شناخته شده است. از آنجاکه افزایش جمعیت به‌صورت موجی شوکه‌کننده^{۱۳} اقتصاد را تحت‌تأثیر قرار داد، بنابراین به این نسل موج شوکه‌کننده نیز می‌گویند.

- 1 Baby Bust Generation
- 2 Post Boomers
- 3 The New Lost Generation
- 4 Latchkey Kids
- 5 MTV Generation
- 6 Digital Immigrants
- 7 McDonald's Generation
- 8 The 13th Generation
- 9 The Baby Boom Generation
- 10 "Me" Generation
- 11 Shockwave
- 12 The Pig in the Python

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

نسل خاموش^۱: متولدین سالهای ۱۹۲۸ تا ۱۹۴۵ متعلق به این نسل هستند. نسلی که کوچک‌ترین افراد در آن همراه با پایان جنگ جهانی دوم متولد شده است. این نسل به سنتی‌ها^۲، به تعداد کمی خوش‌شانس^۳، سازندگان^۴ و اکثریت خاموش^۵ نیز معروف است. افراد این نسل به دلیل قرارگیری در بحبوحه جنگ جهانی دوم و شرایط بد اقتصادی، افرادی مطیع و محافظه‌کار بودند و در صورت نارضایتی اعتراضی نمی‌کردند، از این‌رو آنها به نسل خاموش معروف شدند.

نسل بزرگان^۶: افرادی که قبل از سال ۱۹۲۸ و بعد از سال ۱۹۰۰ متولد شده‌اند، در این طبقه‌بندی قرار می‌گیرند. این نسل اولین نسل قرن بیستم می‌باشد. از نام‌های دیگر این نسل جی‌آی^۷ و نسل جنگ جهانی دوم^۸ است. یکی از روزنامه‌نگاران آمریکایی به نام تام بروکاو^۹ این نسل را نسل بزرگان نامید چرا که معتقد بود این نسل نه برای خودخواهی و شهرت بلکه برای دفاع از مردم و حقشان بود که وارد جنگ شدند (Jha, 2020: 3).

نسل از دست رفته^{۱۰}: افراد در این نسل بین سال‌های ۱۸۸۳ و ۱۹۰۰ متولد شدند. از دست رفته به معنای سرگردان نیز هست و بنابراین برای افراد این نسل که در زندگی‌شان بی‌هدف و سرگردان بودند، نام‌گذاری مناسبی است. نام جدید دیگری که می‌توان برای این نسل در نظر گرفت، نسل منقرض‌شده است^{۱۱}. این نسل، نسل سربازان جان‌فشان^{۱۲} نیز هست. آنها را به این دلیل می‌توان نسل منقرض‌شده نامید چراکه آخرین فرد از این نسل که از قرن نوزدهم به‌جای مانده

1 The Silent Generation

2 Traditionalists

3 Lucky Few

4 Builders

5 The Silent Majority

6 The Greatest Generation

7 G.I. Generation

8 World War II Generation

9 Tom Brokaw

10 The Lost Generation

11 The Extinct Generation

12 Perdue Generation

بود یعنی نبی تاجیمای ژاپنی در سال ۲۰۱۷ در سن ۱۱۷ سالگی در گذشت. آنها را همچنین می‌توان نسل جنگ جهانی اول^۲ نیز نامید.

ویژگی‌های نسل‌ها

افراد هر نسل با توجه به رویدادهای متفاوتی که تجربه میکنند دارای ویژگی‌های خاصی هستند که شناخت این ویژگی‌ها سبب ایجاد ارتباطی قوی‌تر و از بین رفتن تعارضات خواهد شد. با توجه به طبقه‌بندی ذکر شده در قسمت قبل به بررسی ویژگی‌های هر نسل خواهیم پرداخت.

نسل آلفا: نسل آلفا در فناوری غوطه‌ور است که سبب به وجود آمدن ویژگی‌های مثبت و منفی خاصی در افراد این نسل شده است. ویژگی‌های این نسل وابسته به دنیای صفحات لمسی است و آنها بیشتر وابسته به ابزارهای دیداری و شنیداری از جمله تلویزیون و بازی‌های کامپیوتری هستند و از همین رو امروزه فرهنگ نیز وابستگی زیادی به ابعاد بصری دارد. آنها در حقیقت خوره و معتاد فناوری هستند. این نسل زمان زیادی را صرف کامپیوتر، اینترنت و صفحات لمسی می‌کند و بنابراین عنوان بومی دیجیتال، برانده آنهاست. آنها سواد فناوری و سواد دیجیتال^۳ بالایی دارند، ریسک‌پذیر هستند، باوجود ارتباطات بسیار از طریق اینترنت احساس تنهایی می‌کنند، جویای رضایت فوری هستند، جهان‌های تخیلی را دوست دارند، کنج‌کاو هستند، دید انتقادی دارند، بدخلق‌تر از نسل قبل از خود هستند، دامنه توجه کوتاهی دارند، خودپسند هستند، هرچه وابسته‌تر به فناوری باشند تمایل بیشتری به خشونت دارند، عزت‌نفس بالایی دارند، از هر نوع محدودیتی گریزان هستند، با وسایلی که قابلیت دارند نوآوری می‌کنند، عاشق صفحات لمسی^۴ هستند، در لحظه زندگی می‌کنند و معتقدند که شما فقط یک‌بار زندگی می‌کنید^۵ و فردا را فراموش کنید^۶، روحیه کارآفرینی دارند، خرید

1 Nabi Tajima

2 World War I Generation

3 Digital Literacy

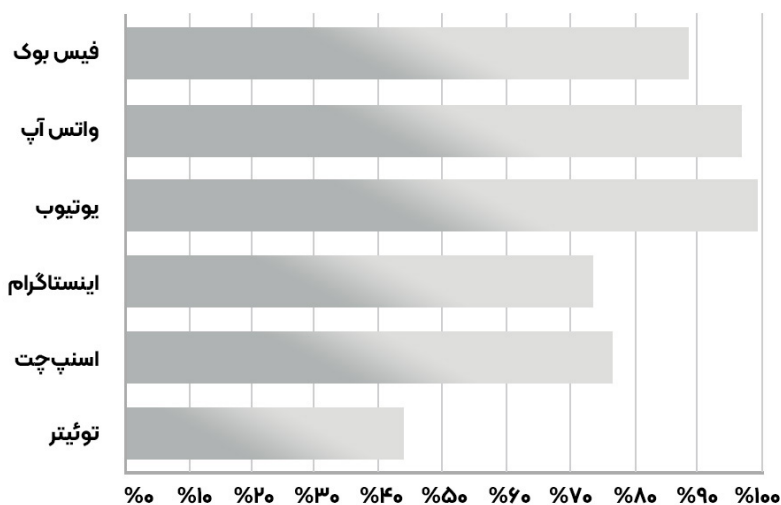
4 Touch Screen

۵ در انگلیسی به آنها YOLO می‌گویند که مخفف You Only Live Once است.

۶ در انگلیسی به آنها FOMO نیز می‌گویند که مخفف Tomorrow Forget است.

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

برخط را ترجیح می‌دهند، شغل‌هایی که با رسانه و فناوری درگیر باشد را دوست دارند و درنهایت می‌توان گفت تحت حمایت زیاد والدین هستند و از آنها تأثیر می‌پذیرند ولی با این وجود مستقل بوده و می‌توانند نیازهای خود را به صورت مستقل برطرف کنند (dos Reis, 2018: 9; Jha, 2020: 3; Nagy & Kölcsey, 2017: 110; Ramadlani & Wibisono, 2017: 5; Romero Jr, 2017: 3; Rusman et al., 2019: 124).

شکل ۱- میزان آشنایی نسل آلفا با برنامه‌های کاربردی مختلف (dos Reis, 2018).

نسل زد: تفاوت بارز این نسل با نسل وای این است که آنها چند وظیفه‌ای هستند. واتس آپ و اینستاگرام بیشترین برنامه‌های کاربردی هستند که از آنها بهره می‌برند و از چسبان‌نقش^۱ها و ایموجی‌ها در پیام‌هایشان استفاده می‌کنند. آنها مانند نسل آلفا اما کمی کمتر از آنها افرادی کنج‌کاو هستند، از قوانین پیروی می‌کنند، افرادی درون‌گرا هستند، استقلال کمتری نسبت به نسل آلفا دارند، بازی‌های قدیمی را دوست دارند، رابطه خوبی با فناوری دارند، دارای ویژگی خودانتقادی هستند، به خانواده و بزرگسالان احترام می‌گذارند ولی قوانین و ارزش‌های سنتی

1 Multitasking

2 Sticker

را به چالش می‌کشند، افرادی اجتماعی هستند، از زبان‌های بیگانه کمتر استفاده می‌کنند، پیرو قوانین اخلاقی هستند و در کلاس درس و محیط بیرون رفتار یکسانی دارند. همچنین معلمان این نسل در محیط‌های آموزشی از فن‌های مدیریت سنتی برای کنترل آنها استفاده می‌کنند (Apaydin & Kaya, 2020: 124; Cirilli et al., 2019: 5138; dos Reis, 2018: 10; Nagy & Kölcsey, 2017: 111; Ramadlani & Wibisono, 2017: 2).

نسل هزاره: نسل هزاره نسلی است که اینترنت را در اوایل دوران کودکی تجربه کرد. به رایانامه، پیامک، فیس بوک، توئیتر و بازی‌های برخط دسترسی دارند و در استفاده از ابزارهای دیجیتال دارای اعتماد به نفس کافی هستند. تعاملات آنها در دنیای واقعی و دنیای مجازی به‌طور هم‌زمان اتفاق می‌افتد ولی ترجیح می‌دهند از وسایل فناورانه در ارتباط با دیگران استفاده کنند. دست‌کاری اطلاعات و بارگذاری محتویات پورن، بخشی از فعالیت‌های منفی است که آنها از طریق دسترسی به فضای مجازی انجام می‌دهند. آنها همچنین نسبت به نسل قبل از خود احساس راحتی بیشتری با فناوری دارند. افراد در این نسل به شعار کار برای زندگی و نه زندگی برای کار اعتقاد دارند، به ناامنی و تغییر عادت دارند، جاه‌طلب و خوش‌بین هستند، تمایل چندانی به پایداری و ثبات شغلی ندارند و دوست دارند در سازمانی که کار می‌کنند سریعاً رشد کنند (Cirilli et al., 2019: 5138; dos Reis, 2018: 10; Nagy & Kölcsey, 2017: 111; Ramadlani & Wibisono, 2017: 2).

نسل ایکس: این نسل تولد کامپیوترهای شخصی و روبه‌رو شدن با دنیای دیجیتال را در سنین جوانی تجربه کردند و از بازی‌های ویدیویی، تلویزیون و اینترنت نیز بهره گرفته‌اند. آنها برای ذخیره اطلاعات از فلاپی استفاده می‌کردند. بازی‌های رایانه‌ای و برخی شبکه‌های تلویزیونی در میان آنها بسیار محبوب بود. استفاده از فناوری برای آنها کار سختی نیست ولی نقش مرکزی را در زندگی آنها بازی نمی‌کند. آنها افرادی منظم، فردگرا، مستقل، معتاد به کار، صبور در مقابل تفاوت‌ها و به دنبال ثبات هستند که عمده فعالیتشان تنها در یک شرکت بوده است (Cirilli et al., 2019: 5138; dos Reis, 2018: 10; Nagy & Kölcsey, 2017: 111; Ramadlani & Wibisono, 2017: 2).

نسل انفجار جمعیت: افراد در این نسل بسیار انطباقی^۱ هستند. آنها شغل‌های ثابت و ادامه‌دار را می‌ستایند، افرادی قاطع، فردگرا و تجربه‌گرا هستند، به دین و خانواده احترام می‌گذارند، بخشی از درآمد خود را پس‌انداز میکنند، استفاده از فناوری برای آنها خیلی دشوار نیست. آنها در فروشگاه‌های برخط جستجو می‌کنند، ولی خرید نمی‌کنند (Cirilli et al., 2019: 5137; dos Reis, 2018: 10; Ramadlani & Wibisono, 2017: 2).

نسل خاموش: این نسل برای امنیت مالی تلاش می‌کند. آنها محافظه‌کارند، به دنبال سادگی هستند، مهارت‌های فردی و بین فردی بالایی دارند، دارای ارزش‌های سنتی هستند، به کارفرمایان خود وفادارند، میهن‌پرست هستند، به وسایل فناورانه به‌عنوان ابزارهایی مفید برای ارتقای سطح کیفی و ارتباطی زندگی نگاه می‌کنند و محدود به فرستادن پیامک و تماس گرفتن هستند و در نهایت اینکه مردها در این نسل کار می‌کنند و زن‌ها مسئولیت بزرگ کردن فرزندان را بر عهده دارند (Cirilli et al., 2019: 5137).

نسل بزرگان: افراد در این نسل با توجه به شرایطی که در آن قرار داشتند، افرادی ایثارگر، مسئولیت‌پذیر، متواضع، دارای اخلاق کاری، صرفه‌جو، متعهد و وفادار هستند (337، 335-Brokaw, 2000).

نسل از دست‌رفته: آنها افرادی فردگرا، خوش‌گذران و عیاش بودند که دوران طلایی برای تفریح و لذت در لحظه بود، افرادی بی‌هدف و سرگردان بودند، آنها همچنین با وجود جنگ به زندگی و معنای آن فکر نمی‌کردند (Tetrault, 2021: (retrived from <https://www.joincake.com>

نسل آلفا؛ پارادایمی چالش‌برانگیز برای جوامع

جیمز فریمن کلارک^۲؛ نویسنده آمریکایی در جمله معروفی می‌گوید: یک سیاستمدار به انتخابات بعدی فکر می‌کند و یک رهبر به نسل بعد. بنابراین، با توجه به اینکه امروزه علم در بسیاری از حوزه‌ها پیشرفت چشم‌گیری داشته، این موضوع نباید سبب شود که ما نسبت به نسل‌های بعدی بی‌تفاوت باشیم

1 Adaptive

2 James Freeman Clarke

و از آنها غافل شویم (Romero Jr, 2017: 3). کرمانسی^۱ و باتری^۲ اعتقاد دارند که در جامعه امروز شش نسل به‌صورت هم‌زمان وجود دارد که در کنار هم زندگی می‌کنند و هر نسلی از روی سن و سپس مؤلفه‌های دیگری از جمله دوره تاریخی و ویژگی‌های شخصی تجزیه و تحلیل می‌شود (Cirilli et al., 2019: 5139).

نسل آلفا به نوعی نسلی ناشناخته هستند و این موضوع که آیا آنها اصلاً نسل جدیدی هستند خود جای سؤال دارد. برخی بر این باورند که هنوز به‌صورت علمی شواهدی برای وجود نسل آلفا با ویژگی‌هایی که بیان می‌شود وجود ندارد. برخی دیگر نیز باورهای ملایم‌تری داشته و معتقدند که اگرچه نسل آلفا نسل جدیدی نیست ولی آنها نسخه جدیدی از نسل زد هستند که می‌توان آنها را زد ۲/۵ نامید و تفاوت چندانی با نسل پیشین ندارند. اما در آن سوی طیف باورها، افراد دیگری وجود دارند که عقاید آنها به واقعیت موجود نزدیک‌تر است. آنها براین باورند که تغییر نسل‌ها بی‌وقفه در طول تاریخ وجود داشته است. این افراد معتقدند که پویایی جهان آینده به نسل آلفا بستگی خواهد داشت و آنها صرفاً موج جدیدی از جامعه نخواهند بود. این دسته برای اثبات ادعای خود به شواهدی که نوید وجود نسل آلفا را می‌دهند متکی هستند که از آن جمله می‌توان به فناوری‌هایی از جمله عینک‌های واقعیت مجازی^۳، صفحات لمسی، قابلیت تشخیص صدا، اتومبیل‌های خودران، ربات‌های جانشین، هوش مصنوعی، فراجهان^۴ و... اشاره کرد و یا از اتفاقات و رویدادهایی که در حال رخ دادن هستند مانند بیماری کرونا نام برد که البته برخی از این موارد تحقق یافته و برخی دیگر در شرف وقوع هستند که اگر تحقق یابند می‌توانند اجتماعی جدید شکل دهند و تفسیر نسل جدیدی باشند (dos Reis, 2018: 11; Nagy & Kölcsey, 2017: 111,112).

جمعیت نسل آلفا روز به‌روز در حال افزایش است و پیش‌بینی می‌شود که تعداد آنها در سال ۲۰۲۵ به حدود دو میلیارد نفر در سطح جهان برسد. آنها در جهانی سرشار از تنوع زندگی خواهند کرد. افراد نسل آلفا افرادی کاملاً اصیل

1 Cremonesi

2 Botteri

3 Virtual Reality Glasses or VR Glasses

4 Metaverse

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

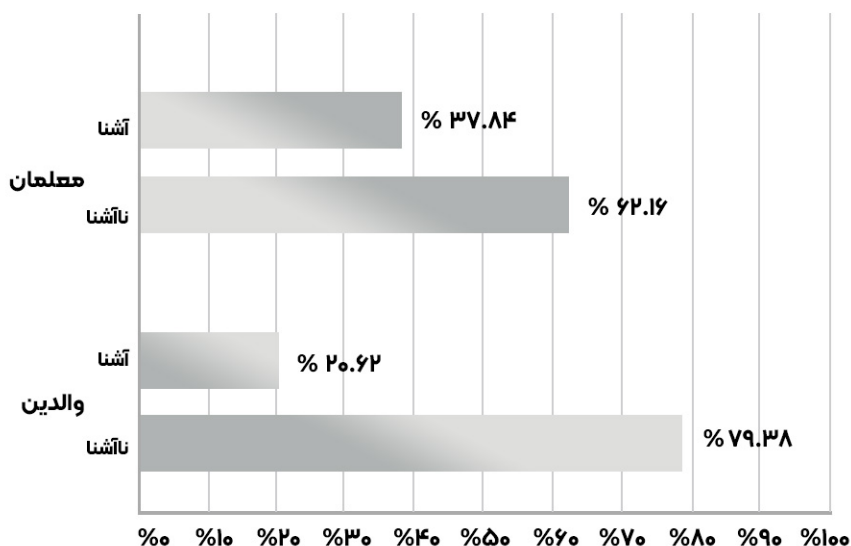
بوده و نسخه‌برداری از نسل‌های پیشین نیستند و کاملاً برای توسعه مهارت‌های منحصر به فرد آماده‌اند (Apaydin & Kaya, 2020: 126; Cirilli et al., 2019: 5139; Romero Jr, 2017: 3; Tootell, Freeman, & dos Reis, 2018: 11; Jha, 2020: 4; Freeman, 2014: 3).

نسل آلفا با داشتن بالاترین سطح سواد دیجیتال و بالاترین سطح دسترسی به رسانه، توجه بازار را به خودش جلب کرده است و خلق برنامه‌های کاربردی فراوان و افزونه‌ها^۱ دیجیتال نیز به همین منظور است. آنها بر تصمیمات بازار و اولویت‌های والدینشان تأثیر گذاشته‌اند. آنها همچنین به دنبال استانداردهای بالای زندگی هستند. نسل آلفا نسلی با پیشرفت بسیار^۲ و در حال تغییر^۳ است. آنها با دانش بیشتر زبان انگلیسی یا زبان دوم و ارتباطات رو به رشد جهانی، دسترسی آسان‌تری به فرهنگ‌های خارجی خواهند داشت. آنها در جهانی با سرعت تغییرات سرسام‌آور و مملو از ارتباطات زندگی خواهند کرد و برای هم‌قدم بودن با این تغییرات نیاز به یادگیری مهارت‌هایی خواهند داشت که بتوانند کارها را سریع‌تر پیش ببرند که از جمله این مهارت‌ها می‌توان به مهارت چندوظیفه‌ای بودن اشاره کرد (Cirilli et al., 2019: 5139; dos Reis, 2018: 11; Jha, 2020: 6). از برآیند مطالب ذکر شده می‌توان دریافت که نسل آلفا یک نسل بسیار متنوع از نظر جمعیتی است و دارای سبک زندگی دیجیتال^۴ خواهد بود. بنابراین برای داشتن تعامل بهتر با آنها نباید فقط در مقابل رفتارهای متفاوت آنها واکنش نشان دهیم، بلکه بایستی ابعاد این تفاوت‌ها را بررسی کنیم تا بتوانیم برای آنها برنامه داشته و از برخوردهای آنها در جامعه حیرت‌زده نشویم (Apaydin & Kaya, 2020: 126; dos Reis, 2018: 12; Jha, 2020: 8; Tootell et al., 2014: 4,5).

بررسی‌ها نشان می‌دهند که بسیاری از افراد در جوامع مختلف حتی نام نسل آلفا را تاکنون نشنیده‌اند و حتی بعضی از والدین و معلمان که مسئولیت آموزش و پرورش این کودکان را بر عهده دارند از وجود چیزهایی مثل فیس‌بوک، توئیتر،

- 1 Accessories
- 2 Progressive
- 3 Transformative
- 4 Digital Lifestyle

فراجهان، اینستاگرام، هوش مصنوعی و... بی‌خبرند (dos Reis, 2018: 12). بنابراین برای فهم درست از این نسل می‌بایست در راستای بهره‌مندی از افرادی که شباهت بیشتری به این نسل دارند اقدام کنیم و با آزمون و خطا کردن به فرمول درستی برای آمادگی در برابر این نسل دست یابیم. همچنین با شناخت درست از آنها می‌توانیم به آنها تفکر انتقادی، چگونگی حل مسئله، کار تیمی و توانایی ارتباط برقرار کردن بیاموزیم و چشمان آنها را به روی آینده‌ای که پیش روی آنهاست باز کنیم و به آینده این نسل امیدوار باشیم (Romero Jr, 2017: 3).

شکل ۲- میزان شناخت والدین و مربیان از نسل آلفا (dos Reis, 2018).

در راستای دستیابی به شناخت نسل آلفا ضروری است که ابعاد مختلف زندگی آنها را به‌درستی بشناسیم. از جمله مهم‌ترین این ابعاد می‌توان به فناوری، بازی و سرگرمی، خانواده، آموزش و اشتغال اشاره کرد. بنابراین در بخش بعدی به بررسی این موضوعات خواهیم پرداخت.

روش پژوهش

این مطالعه از منظر هدف یک پژوهش توسعه‌ای است که در سنت پژوهش‌های کیفی و با استفاده از روش تحلیل محتوای عرفی^۱ متون انجام شده است. تحلیل محتوای عرفی در مطالعاتی به کار گرفته می‌شود که شرح یک پدیده هدف آنها است و اغلب زمانی مناسب است که ادبیات تحقیق یا نظریه‌های موجود درباره پدیده مورد بررسی محدود باشد. در این شیوه محقق از بکارگیری مقوله‌های از پیش‌پنداشته پرهیز کرده و در عوض شرایطی را فراهم می‌آورد که مقوله‌ها از داده‌ها به دست آیند. در نتیجه به واسطه استقرا، مقوله‌ها از دل داده‌ها ظاهر می‌شوند (طالب، یوسفوند و یوسفوند، ۱۳۹۲: ۶۰). در این تحقیق از تحلیل محتوای عرفی و استقرایی استفاده شده است، چرا که در حوزه نسل آلفا چه در حوزه تحقیقات خارجی و چه در حوزه تحقیقات داخلی، مطالعات بسیار اندک و انگشت‌شماری وجود دارد.

در این پژوهش هرگونه متن یا نوشتاری که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به موضوع نسل آلفا پرداخته و به صورت مقاله، کتاب، سخنرانی، یادداشت، مصاحبه و یا خبر منتشر شده بود، جمع‌آوری شد. متون جمع‌آوری شده شامل مقالات، متن سخنرانی‌های علمی و ترویجی در وبگاه یوتیوب و مقالات علمی نمایه شده در پایگاه داده است که در عنوان آنها به نسل آلفا اشاره شده است. همچنین با هفت نفر از صاحب‌نظران داخلی و خارجی در حوزه نسل آلفا مکاتبه و مصاحبه برخط انجام شد و از مقالات و نوشتارهای صاحب‌نظران این حوزه که در تارنماهای معتبر به چاپ رسیده‌اند، نیز استفاده شد. تمامی متون جمع‌آوری شده با احتساب نوشتارهای منتشر شده در تارنماها، بین ۲۱۰۰ تا ۲۵۰۰ صفحه متن را تشکیل دادند. این متون به دقت مطالعه و تمامی جملات، پاراگراف‌ها یا بخش‌هایی که باعث ایجاد یک مفهوم مشترک می‌شدند کنار هم جمع و سپس مفهوم‌سازی شد. در ادامه یافته‌های پژوهش شرح داده شده است.

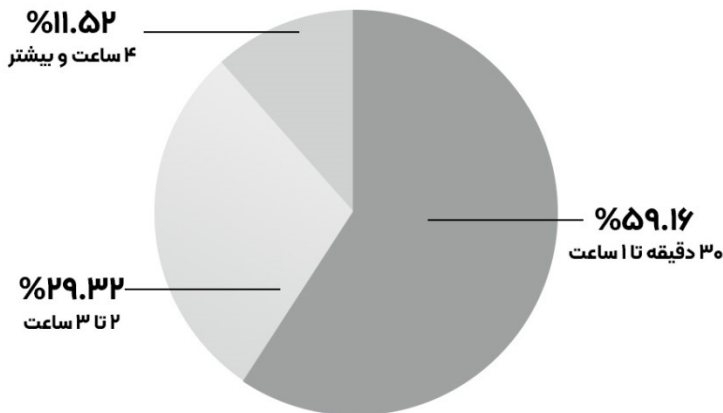
1. Conventional Content Analysis Method

یافته‌های پژوهش

به طور کلی تحلیل محتوای متون درخصوص نسل آلفا نشان می‌دهد که پنج مفهوم فناوری، بازی و سرگرمی، خانواده، آموزش و اشتغال محورهای اصلی شناخته شده در تحلیل سبک زندگی نسل آلفا هستند که در ادامه شرحی از آنها ارائه شده است.

فناوری

تعدد و ظهور فناوری‌های در عصر جدید سبب ایجاد تغییرات قابل توجهی در تجربیات سیاسی، اجتماعی و زیبایی شناختی بشر شده است (Gitelman & Pingree, 2003: vii). لذا در جهان پسامدرنیسمی امروز، می‌توان از فناوری به‌عنوان مهم‌ترین عوامل ساخت نظام معرفتی نسل‌ها و عواملی که سبب جهت‌دهی اقتصادی و فرهنگی کشورها می‌شوند، نام برد. در مقایسهٔ این دوران با دوران قبل در می‌یابیم که این پیشرفته‌ها دارای ارزش و جایگاه بسیار بالایی هستند و فناوری‌ها و رسانه‌های امروزی که روزی رؤیایی دوردست برای انسان بوده‌اند؛ سبب راحت‌تر شدن زندگی و دسترسی سریع انسان به اطلاعات شده‌اند و در حقیقت در خدمت بشریت هستند (Jha, 2020: 3؛ یادگاری، منتظر قائم و کاشفی‌فر، 1399: 1).

شکل ۳- نتایج نظرسنجی از والدین نسل آلفا پیرامون مدت زمان استفاده از اینترنت و یا بازی (dos Reis, 2018).

اهداف و رویکردها نسبت به این ابزارها و در واقع نسبت به فناوری از نسلی به نسل دیگر متفاوت است. حقیقتاً می‌توان گفت که درک هر نسل از فناوری متفاوت است و رفتارها، دوره‌ای که در آن متولد شده‌اند، شغل‌ها و... بر موقعیت کنونی و ارتباط آنها با فناوری تأثیر گذاشته و لذا منجر به تعاملات متفاوتی با فناوری می‌شود. این تعامل میان ذهن انسان و ابزارهای فناوری و درک متفاوت از فناوری می‌تواند خروجی‌های مثبت یا منفی را ایجاد کند. بنابراین نسل‌ها به‌منظور جلوگیری از به وجود آمدن ابعاد منفی می‌بایست با تسلط خود بر مهارت‌های دیجیتال^۱ کنترل آگاهانه‌ای بر فناوری داشته باشند. تسلط بر فناوری، ذهنیت ما را نسبت به آن تغییر داده و برداشت و فهم درستی از آن را به دنبال خواهد داشت که منجر به عملکرد صحیح در ارتباطات، تولید محتوا، حل مشکل، امنیت و سایر کاربردهای آن می‌شود (Cirilli et al., 2019: 5140).

همانطور که گفته شد فناوری‌های نوین مانند اینترنت، رسانه‌ها را وارد بستر و شرایط محیطی تازه‌ای کرد به گونه‌ای که رسانه‌ها مختصات جدیدی پیدا کردند و در ارتباط میان انسان‌ها لایه‌های تازه‌ای به وجود آمد (مولایی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۲). به نوعی می‌توان گفت که امروزه رسانه‌ها نقش بسیار حیاتی در زندگی بشر داشته و هر فردی از هر نسل که در این کرهٔ خاکی زندگی می‌کند به طریقی از یکی از انواع رسانه‌ها بهره می‌برد. زندگی بدون رسانه برای هیچ فردی ممکن نیست و شاید به همین دلیل است که این دوره را عصر اطلاعات^۲ و رسانه نامیده‌اند (Straubhaar, LaRose, & Davenport, 2015: 3). این امر سبب شده است که افراد ساعت‌های بسیار زیادی را در استفاده و بهره‌مندی از انواع مختلف رسانه سپری کنند و گاهی اوقات مصرف‌کنندگان رسانه به اندازه یک شغل تمام وقت و بدون هیچ روز تعطیلی زمان صرف رسانه می‌کنند و با این وجود موفق به مرور و استفاده از همه رسانه‌ها نمی‌شوند (Straubhaar et al., 2015: 3).

رسانه، نقشی مرکزی و حیاتی در زندگی بشر داشته و خواهد داشت. با ظهور رسانه‌ها و فناوری‌های ارتباطی^۳ جدید از جمله شبکه‌های اجتماعی، وبلاگ‌ها و

1 Digital Skills

2 Information Age

3 Communication Technology

بازی‌های برخط نقش آنها در زندگی بشر پر رنگ‌تر از قبل شده است و علاوه بر کاربردهای قبلی، کاربردهای جدیدی نیز پیدا کرده‌اند که از جمله این کاربردها می‌توان به خرید برخط، اشتراک‌گذاری عکس و ویدیو، اخبار برخط، تبلیغات برخط، جرم‌های مجازی، روابط و دوستی‌های مجازی، آموزش مجازی و... اشاره کرد. همگی این کاربردهای جدید بر اهمیت رسانه‌های برخط و نقش پررنگ آنها در ترسیم آینده، خصوصاً نسل آلفا دلالت دارند (Flew, 2007: 1). هر نسلی بسته به نیاز خود از انواع مختلف رسانه بهره می‌برد و بنابراین رسانه‌ها تأثیر عمیقی در سبک زندگی بشر داشته و خواهند داشت. نسل آلفا نیز به عنوان نسل جدید و نسلی که در عصر دیجیتال و فناوری متولد شده و بومی دیجیتال است، بیشترین بهره‌مندی و تأثیرپذیری را از رسانه، خصوصاً رسانه‌های جدید متولد شده که مبتنی بر وب و فناوری‌های تلفن همراه هستند خواهد داشت (Kulandairaj, 2014: 22).

همانطور که اشاره شد؛ نسل آلفا در عصر فناوری^۱ متولد شده است. لغت پرکاربرد سال در سال ۲۰۱۰- که در آن با ظهور اینستاگرام و آی‌پد در دنیای دیجیتال، تغییر نسل رخ داد - واژه اپ^۲ بوده است. از آنجا که این نسل در دنیایی مملو از ارتباطات نامحدود زندگی می‌کنند، برای آنها مفهوم ارتباط^۳ به‌عنوان مفهومی مرکزی است (Cirilli et al., 2019: 5141; dos Reis, 2018: 12; Gartshore, 2018: 11). انتظار نسل آلفا از فناوری با نسل‌های دیگر متفاوت است و آنها در مقایسه با دیگر نسل‌ها از فناوری حداکثر بهره را خواهند برد. فناوری‌هایی مانند ربات‌های خانگی^۴، اینترنت اشیاء^۵، هوش مصنوعی^۶، شبه انسان‌ها^۷ و رباتیک^۸ در شرف وقوع‌اند و لذا در ذهن نسل آلفا همه چیز از نوع هوشمندش ایده‌آل است.

1 Digital Era

2 App

3 Connection

4 Domotics

5 The Internet of Things

6 Artificial Intelligence

7 Humanoids

8 Robotics

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

امروزه این نسل از برنامه‌های مختلف تلفن‌های هوشمند به راحتی استفاده می‌کند و با الکسا^۱ یا سیری^۲ بیشتر از پدر و مادرشان در ارتباط‌اند (Cirilli et al., 2019: 5141; Jha, 2020: 8).

نسل آلفا خالق جوامع مجازی و دیجیتال^۳ و همچنین دارای خود دیجیتالی^۴ است که موجب شکل‌گیری برداشت جدیدی از حریم خصوصی در آنها شده است (Apaydin & Kaya, 2020: 131; Cirilli et al., 2019: 5140; Gartshore, 2018: 11; Nagy) 3; Tootell et al., 2014: 3; Romero Jr, 2017: 3; Kölcsey, 2017: 108). فناوری برای نسل آلفا همه چیز است به نحوی که حاضر است حریم خصوصی خود را برای به دست آوردن دنبال‌کننده‌های بیشتر معامله کند ("Generation Alpha better at spotting fake news and not tech-dependent, study finds," 2019; Ku, 2020; Leyts, 2021). آنها صحبت‌کننده‌های بومی^۵ زبان دیجیتال بازی‌ها و اینترنت هستند و با توجه به تأثیرات فناوری، فرصت‌ها و چالش‌های بیشتری پیش روی آنها قرار خواهد داشت. اهمیت فناوری در این نسل تا آنجایی است که امروزه در مکان‌هایی همچون دانشگاه آکسفورد و مؤسسه فناوری ماساچوست اردو‌هایی از قبیل کدگذاری کامپیوتر برای کودکان ۶ ساله برگزار می‌شود (Apaydin & Kaya, 2020: 124; Cirilli et al., 2019: 5140; Gartshore, 2018: 11; Nagy & Kölcsey, 2017: 3; Tootell et al., 2014: 3; Romero Jr, 2017: 108).

از طرف دیگر نسل آلفا با توجه به ظهور جرم‌های دیجیتال^۶ در معرض آسیب جدی است به طوری که در گزارش یونیسف نگرانی‌های زیادی دربارهٔ کودکان در دنیای مجازی وجود دارد (Dashora, 2011: 251; Jha, 2020: 6). از تأثیرات منفی این فناوری‌ها می‌توان به رویارویی بچه‌های نسل آلفا به عکس‌ها و محتویات پورن، قرار گرفتن در معرض جرم‌های اینترنتی و... اشاره کرد (Kulandairaj, 2014: 3).

-
- 1 Alexa
  - 2 Siri
  - 3 Imaginary Community
  - 4 Digital Self
  - 5 Native Speakers
  - 6 Digital Crimes

22). در ابتدا یک کودک ممکن است به‌صورت ناخواسته با محتوای نامناسب روبرو شود، در درجه بعدی ممکن است با افرادی که به دنبال رفتارهای غیراخلاقی هستند، تماس^۲ پیدا کند. در نهایت کودکی که با محتویات آسیب‌رسان مواجه شده و با افراد نادرست ارتباط برقرار کرده، ممکن است تحت‌تأثیر آنها قرار گیرد و خود اقدام به انجام^۳ کاری خطرناک و یا مزاحمت اینترنتی^۴ کند. بنابراین استفاده کودکان از اینترنت و فناوری بدون آموزش ممکن است سبب بروز مشکلات متعدد کوچک و بزرگ شود (Dashora, 2011: 241; Jha, 2020: 22).

بازی و سرگرمی

درخصوص بازی و سرگرمی تحقیقات بسیار زیادی انجام پذیرفته است که غالباً نشان می‌دهند بازی و سرگرمی در دوران کودکی نقش بسیار مهمی در یادگیری کودکان دارد. کودکان می‌توانند ایده‌ها، افکار و احساسات خود را از طریق طراحی، فناوری، هنر و به طور کلی بازی و سرگرمی نمایش دهند که این موضوع سبب رشد آنها خواهد شد (3: Tootell et al., 2014; 129: Apaydin & Kaya, 2020). امروزه بازی و سرگرمی نسل آلفا با توجه به پیشرفت‌های فناوری وابسته به صفحه‌های نمایش است. یک ارتباط ذاتی بسیار قوی میان فناوری، بازی و انگیزه شکل گرفته است که با ظهور صفحات لمسی بیشتر هم شده است. بنابراین در مباحث مربوط به فناوری، بازی‌سازی از اهمیت بسیار ویژه‌ای برخوردار است. همچنین فناوری و صفحات می‌بایست دوستدار کودک^۵ باشند (125: Apaydin & Kaya, 2020; 3: et al., 2014). امروزه کودکان نسل آلفا بازی‌های داخل خانه را به بازی‌های خارج از خانه ترجیح می‌دهند و به نوعی خانه منطقه امن^۶ برای آنهاست. به‌طوری‌که یک نوجوان به طور متوسط دو ساعت در روز را صرف بازی با تلفن همراه می‌کند که اگر این موضوع به‌درستی بررسی نشود پیامدهای سوئی از جمله بروز رفتارهای پرخطرانه هنگام ترک بازی، احساس تنهایی، عدم اجتماعی شدن و ... خواهد

1 Content

2 Contact

3 Conduct

4 Cyber Bullying

5 Child Friendly

6 Comfort Zone

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

داشت. بنابراین در طراحی بازی‌های وابسته به فناوری ابعاد مثبت و منفی آنها باید مورد بررسی قرار گیرد تا در نهایت منجر به رشد و شکوفایی کودک شوند (Jha, 2020: 6).

خانواده

خانواده مسئولیت اولیه یادگیری و تکامل فرزندان را بر عهده دارد و فرهنگ هر خانواده در ابتدا متکی به خانه است به همین دلیل روانشناسان همواره بر اهمیت روزهای آغازین زندگی تأکید دارند. این دوران، زمانی حیاتی برای ظهور دلبستگی ایمن، توسعه شناختی و اجتماعی و رشد کامل در ابعاد روحی، روانی و جسمانی است که به دنبال آن شخصیت و نفسی قوی‌تر، پایدارتر، سازگارتر و عاری از اضطراب، آسیب‌پذیری و کشمکش در آینده ایجاد می‌شود (dos Reis, 2018: 12; Jha, 2020: 7; Rusman et al., 2019: 122). با ورود به عصر فناوری طرز تفکر افراد پیرامون بعضی از ارزش‌ها و مفاهیم خانواده تغییر کرده است. والدین به منظور سرمایه‌گذاری بیشتر روی فرزندان و کسب درآمد بیشتر، ساعات بیشتری را کار می‌کنند و بنابراین وقت کمتری برای خانواده خواهند داشت. همچنین کاهش ازدواج‌ها، ظهور خانواده‌های جدید با یک والد، محدودیت‌های تعداد فرزندان، روش‌های پیشگیری از بارداری و کار کردن زنان در بیرون از خانه از دیگر تغییراتی است که در ساختار خانواده اتفاق افتاده است (dos Reis, 2018: 12). امروزه نسل آلفا به دلیل قرار داشتن در شرایطی متفاوت‌تر از والدین خود انتظار مراقبت و حمایت بیشتری دارند و والدین این نسل به‌منظور پاسخگویی به این انتظارات می‌بایست خود را آماده کنند. بنابراین برای آمادگی برای تحقق این انتظارات، شناخت رفتار این نسل دیجیتال‌حائز اهمیت است (dos Reis, 2018: 12; Gartshore, 2018: 11; Rusman et al., 2019: 122). نسل آلفا والدینی دارند که از الگوهای جدید فرزندپروری که شامل عشق‌ورزی زیاد، محبت و نظارت مستمر بر کودکان است پیروی می‌کنند. این امر گاهی اوقات سبب ایجاد فرزندپروری هلیکوپتری^۱ می‌شود که در آن والدین از روی عشق و علاقه بیش از حد در کارهای فرزندان خود دخالت می‌کنند و به کودک اجازه نمی‌دهند از طریق تجربیات یاد

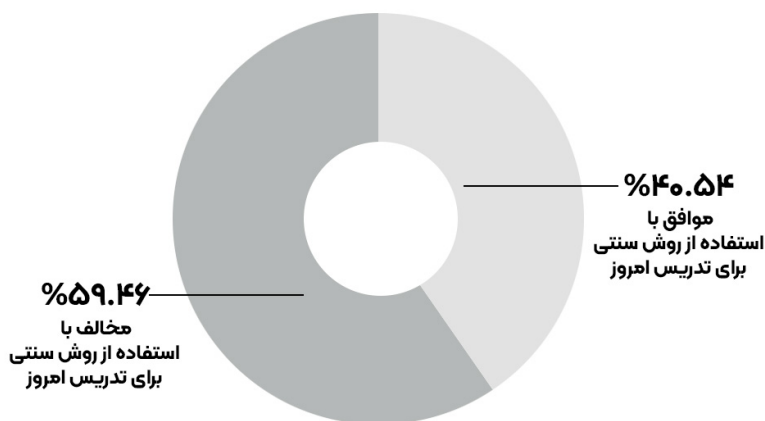
1 Helicopter Parenting

بگیرد. این امر تبعات سوئی را برای فرزندان در آینده به دنبال خواهد داشت. البته این تغییر الگو خسارت زیادی را به والدین که بعضاً دو یا چند شغل دارند نیز وارد کرده است. پیرو این امر، خانواده‌ها با توجه به محدود بودن فرصتشان برای فرزندان، از پرستاران کودک، خدمتکاران و سرپرستان برای تربیت فرزندان خود استفاده می‌کنند که این موضوع مشکلات روانی زیادی را ایجاد کرده است (Apaydin & Kaya, 2020: 136; Jha, 2020: 7; Rusman et al., 2019: 122; Williams) (et al., 2010: 10).

نسل آلفا به دلیل حمایت‌ها، محبت‌ها و پیگیری‌های زیاد والدینشان و متقابلاً تأثیرگذاری زیاد بر روی آنها، نیازمند توجه بسیاری از سوی جامعه هستند. بلوغ فیزیکی و روان‌شناختی در این نسل به دلیل دسترسی بیشتر به منابع اطلاعاتی، زودتر اتفاق می‌افتد درحالی‌که مراحل زندگی بزرگسالی شامل اشتغال، ازدواج و فرزندآوری به تعویق خواهد افتاد. چرا که این نسل مدت زمان زیادی را صرف آموزش و تحصیل می‌کنند و در سنین بزرگسالی به استقلال می‌رسند (Apaydin & Kaya, 2020: 125; Cirilli et al., 2019: 5139; Nagy & Kölcsey, 2017: 111).

آموزش

اثرپذیری جهان آموزش از نسل آلفا و فناوری، منجر به ایجاد رویکردهای جدید به منظور آموزش و تحقق نیازهای این نسل شده است. در واقع می‌توان گفت که استفاده از متدهای قدیمی تدریس و تحمیل آن به این نسل، در تقابل با نیازها و توانایی‌های آنهاست و بدون تغییرات بنیادین در نحوه آموزش نمی‌توان انتظار رشد و پرورش صحیح آنها را داشت (Apaydin & Kaya, 2020: 126; dos Reis, 2018: 10). وقتی صحبت از رویکرد جدید برای آموزش نسل آلفا به میان می‌آید، نمی‌توان از نقش فناوری، بازی، سرگرمی و ارتباطات در این رویکرد چشم‌پوشی کرد. ایجاد رویکردی جدید بدون استفاده از فناوری بی‌معناست، چراکه زندگی نسل آلفا با فناوری پیوندی عمیق خورده است (Ramadlani & Wibisono, 2017: 2). شکل ۴ بیانگر میزان اثربخشی آموزش به روش نوین برای نسل آلفا از منظر معلمان است.

شکل ۴- میزان اثربخشی آموزش به روش نوین برای نسل آلفا (dos Reis, ۲۰۱۸).

ایجاد رویکردهای جدید برای آموزش در ابتدا در کشور انگلستان و سپس در کشورهایی همچون برزیل اتفاق افتاد. این کشورها با گنجانیدن سواد دیجیتال^۱ در برنامه تحصیلی مدارس با هدف کمک به شکل‌دهی دانش‌آموزانی خلاق به منظور توانایی حل مشکلات با استفاده از فناوری در این امر پیشگام بودند. البته علاوه بر فناوری، دانش‌آموزان این نسل به دلیل ارتباطات بسیار و جهانی شدن، نیازمند یادگیری زبان‌های دیگر نیز هستند و به همین دلیل مدارس چندزبانه در حال ظهورند (dos Reis, ۲۰۱۸: ۱۱). پیش‌تر نیز عنوان شد که بازی و سرگرمی نقشی حیاتی در زندگی کودکان ایفا می‌کند و امروزه در مبحث آموزش نیز مفهوم سرگرمی آموزشی^۲ رویکردی جدید برای رفع نیازهای نسل آلفا است، چراکه برای نسل آلفا آموزش باید با بازی و سرگرمی همراه باشد. آموزش با شیوه سنتی و رسمی خود فاصله گرفته و حالتی غیر رسمی پیدا کرده است. این بدان معناست که یادگیری در کارهای روزمره نیز می‌تواند اتفاق بیفتد (Rusman et al., 2019: 123).

1 Digital Literacy

2 Educational Entertainment or Edutainment

در مجموع می‌توان گفت که آموزش نسل آلفا نیازمند فهم دنیایی است که این نسل در آن رشد می‌کنند و لذا به یک بازنگری اساسی نیاز دارد. همچنین سیستم‌های آموزشی نیز باید بر استفاده از فناوری در آموزش متمرکز شوند و از فن‌های جدید شامل فن‌های شنیداری و دیداری در کلاس‌ها استفاده کنند. باید به دانش‌آموزان اجازه داده شود که در کلاس درس فعال باشند و فعالیت‌های گروهی به فعالیت‌های فردی ترجیح داده شود. همچنین لازم است تا با استفاده از فناوری انگیزه دانش‌آموزان را بالا ببرند و با اینکار به رشد و شکوفایی این نسل کمک کرده و آینده‌ای امیدوارکننده را برای آنها ترسیم کنند (Apaydin & Kaya, 2020: 124; Romero Jr, 2017: 3; Tootell et al., 2014: 3).

اشتغال

نسل آلفا دیر یا زود وارد بازار کار خواهد شد، لذا ضروری است که جوامع برای ورود اعضای این نسل به بازار کار برنامه‌های مدونی داشته باشند تا با چالش‌های کمتری در مدیریت اشتغال آنها روبه‌رو شوند. وقتی از اعضای نسل آلفا درمورد شغل آینده و شغل مورد علاقه‌شان سؤال می‌شود اکثر آنها علاقه‌مند به شغل‌هایی مثل یوتیوبر^۱، گیمر^۲، وبلاگ نویس^۳، اینفلوئنسر دیجیتال^۴ و کارشناس بازارهای مالی، بورس و ارز دیجیتال هستند. این افراد با توجه به داشتن ویژگی‌هایی از قبیل خلاقیت، داشتن قدرت رهبری و ارتباط قوی با فناوری که بر انتخاب شغل آینده آنها نیز بسیار تأثیرگذار است، غالباً به سوی کارهای مدیریتی، کارهایی که در آن استقلال در تصمیم‌گیری دارند و کارهایی که با فناوری در ارتباطاند، خواهند رفت. بنابراین پر واضح است که علاوه بر خانواده و مدرسه، محیط‌های سازمانی نیز نیازمند به‌روز شدن برای تعامل با این افراد حرفه‌ای خواهند بود. بنابراین سازمان‌ها بایستی یک دیدگاه استراتژیک داشته باشند تا بتوانند بر این نسل و نیازهای آنها متمرکز شوند و در عین حال نسل‌های پیشین و نیازهای آنها را نادیده نگیرند (dos Reis, 2018: 9,10).

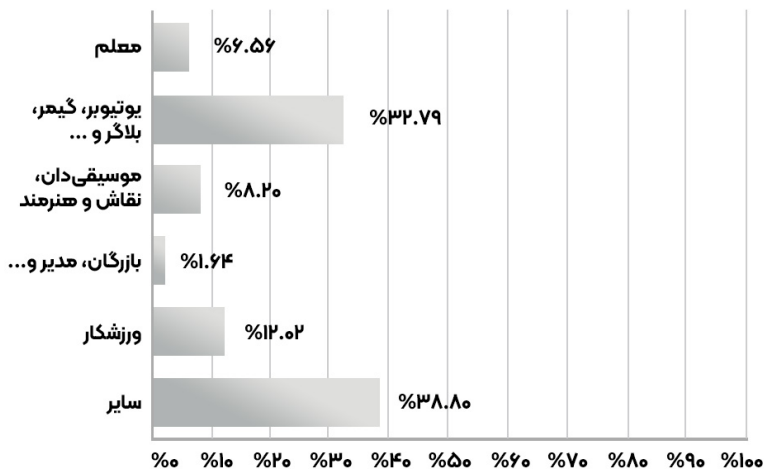
1 Youtuber

2 Gamer

3 Blogger

4 Digital Influencer

تحلیلی آینده پژوهانه از نقش محوری رسانه در شکل‌گیری سبک زندگی نسل آلفا

شکل ۵- حرفه‌های مورد علاقه نسل آلفا (dos Reis, ۲۰۱۸)

بحث و نتیجه‌گیری

آنهایی که ما با عنوان نسل آلفا می‌شناسیم، حداکثر دوازده سال دارند و هنوز به مدرسه می‌روند، اما از همین حالا سبک زندگی متفاوت آنها هویداست و با وجود اهمیت شناخت این نسل، مطالعات بسیار اندکی در این حوزه انجام شده است. لذا این پژوهش به مثابه یک پژوهش توسعه‌ای و در یک بازه زمانی یک ساله، تقریباً تمامی محتوای موجود و دردسترس در خصوص نسل آلفا را استخراج و تحلیل کرد. یافته‌ها نشان داد که مطالعات درخصوص نسل آلفا حول پنج مفهوم اصلی یعنی فناوری، بازی و سرگرمی، خانواده، آموزش و اشتغال انجام شده‌اند و جالب آن که رسانه به عنوان یک موضوع محوری در هر پنج محور، نقشی پررنگ دارد.

برای نسل آلفا که از ابتدای دوران زندگی در فناوری و رسانه غوطه‌ور هستند، زندگی نه تنها با رسانه، بلکه در رسانه جاری است. یک پارادایم جدید در سبک زندگی که شاید بتوان آن را سبک زندگی متاورسی نامید. واضح است که سبک زندگی متاورسی نسل آلفا سبب بروز مشکلاتی نیز خواهد شد و خانواده‌ها و آموزگاران این نسل را با چالش‌هایی مواجه خواهد کرد و از آنجاکه این نسل بیشتر وقت خود را در استفاده از رسانه و فناوری سپری می‌کند، نگرانی‌هایی را برای

جوامع به وجود آورده است.

جوامع به‌منظور روبرو شدن با چالش‌های حاصل شده از سبک زندگی نسل آلفا می‌بایست خود را با این تغییرات درگیر کنند تا بتوانند با نسلی که کنترل کاملی بر جهان دیجیتال دارد تعامل سازنده‌ای داشته باشند. نسل آلفا که حالا در خانه و مدرسه و سپس در دانشگاه و در نهایت در محیط کار ورود پیدا خواهند کرد، نسلی دیجیتال است که تفاوت آشکاری با نسل‌های قبلی دارد. بنابراین لازمه مدیریت این چالش‌ها این است که در ابتدا افرادی که در تعامل با این نسل هستند - که منظور کلیه افراد جامعه‌اند - ماهیت رسانه‌ها و فناوری‌های امروزی را بشناسند، بتوانند از آنها در جهت اهداف تعاملی استفاده کنند، فواید و معایب آنها را دریابند و بتوانند در جامعه ۵/۰ که جامعه‌ای معنا ساز است و بیشترین جمعیت آن را نسل آلفا تشکیل خواهند داد، زندگی کنند. جامعه ۵/۰، پس از جامعه گردآورنده - شکارچی، جامعه کشاورزی، جامعه صنعتی و جامعه اطلاعاتی ظهور کرد. این جامعه بر انسان‌ها متمرکز است. عدد ۵/۰ به نوع جدیدی از جامعه اشاره دارد که جایگاه مهمی برای نوآوری‌های علمی و فناورانه قائل است و هدفش حل‌وفصل مشکلات اجتماعی و هم‌زمان، تضمین توسعه اقتصادی است. شناخت این نسل به افراد جامعه کمک خواهد کرد تا با تعارض کمتری در محیط‌های گوناگون با آنها در تعامل باشند. این شناخت بدون آگاهی از رسانه، فناوری، طرز تفکر، سبک زندگی و علایق این نسل امکان‌پذیر نیست. در واقع شناخت درست این نسل به‌منزله داشتن جامعه‌ای با کمترین میزان تنش میان نسل‌ها و همچنین مهیا ساختن بستری مناسب برای پیشرفت است. چنین جامعه‌ای می‌تواند نویددهنده آینده‌ای روشن و امیدوارکننده برای نسل‌های بعدی - به ویژه نسل آلفا - باشد.

پیشنهادهات

پژوهش در باب این پرسش که چالش‌های پیش روی نسل‌های مختلف در تعامل با نسل آلفا در محیط‌های گوناگون چیست و همین‌طور بررسی فناوری‌های نوظهور و تأثیرگذار بر تفاوت‌های نسلی، موضوعاتی هستند که برای پژوهش‌های بعدی در این حوزه پیشنهاد میشوند. همچنین نقد و بررسی روش‌های کنونی برای آموزش و آماده‌سازی نسل آلفا برای احرار مشاغل در آینده نیز می‌تواند موضوعی برای پژوهش‌های آینده باشد.

فهرست منابع

۱. ادریسی، افسانه؛ و پالیزبان، سمانه (۱۳۸۷). «خدمات شهری شهرداری و سبک زندگی شهروندان»، *فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۱۰(۶)، ۹-۲۶.
۲. تابش، قاسمی؛ و سیانی، علی‌اصغر (۱۳۹۰). «رویکرد فراتحلیل در مطالعه تأثیر دانشگاه بر مناسبات نسلی در ایران»، *فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۱۲(۱۳)، ۴۱-۷۵.
۳. توکل، محمد؛ و قاضی‌نژاد، مریم (۱۳۸۵). «شکاف نسلی در رویکردهای کلان جامعه‌شناختی: بررسی و نقد رهیافت‌های نسل تاریخی و تضاد با تأکید بر نظرات مانهایم و بوردیو»، *نامه علوم اجتماعی*، جدید (پیاپی ۲۷)، ۹۵-۱۲۴.
۴. چیت‌ساز قمی، محمدجواد (۱۳۸۶). «بازشناسی مفاهیم نسل و شکاف نسلی»، *پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه*، ۱(۱)، ۸۵-۱۱۲.
۵. خویینی، مینا؛ و فراشبندی، رضا (۱۳۹۶). «شبکه‌های اجتماعی و شکاف بین نسلی»، *اولین همایش ملی آسیب‌شناسی و آسیب‌زدایی پدیده شکاف بین نسلی (زمینه‌ها، چالش‌ها و راهکارها)*، بوشهر.
۶. طالب، م؛ یوسفوند، س؛ و یوسفوند، ع (۱۳۹۲). «تحلیل محتوای کیفی شعارهای تبلیغاتی نامزدهای نهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی در شهر خرم‌آباد: از منظر رویکردهای توسعه‌محور». *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۶۰(۶۰).
۷. طالبان، محمدرضا؛ و عسکری، احسان (۱۳۹۶). «نگرش به ارزش‌های سیاسی انقلاب اسلامی: شکاف یا تفاوت نسلی؟»، *اندیشه سیاسی در اسلام*، ۳(۱۲)، ۱۱۳-۱۳۷.
۸. فتحی، سروش؛ و مطلق، معصومه (۱۳۹۰). «جهانی شدن و فاصله نسلی (مطالعه جامعه‌شناختی فاصله نسلی: با تأکید بر فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات)»، *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۲(۵)، ۱۴۵-۱۷۷.

۹. کلاکی، حسن (۱۳۸۶). «مقایسه ارزش‌های مذهبی دو نسل جدید و پیشین در ایران»، *فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات*، ۹(۲)، ۱۷۱-۱۹۷.
۱۰. محمدی، افشین؛ بی‌بک آبادی، غزال (۱۳۸۹). «بررسی مؤلفه‌های سبک زندگی و الگوی رفتار در فیلم‌های سینمایی پرفروش»، *فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات*، ۱۱(۱۱)، ۹۷-۱۳۸.
۱۱. معیدفر، سعید (۱۳۸۳). «شکاف نسلی یا گسست فرهنگی: (بررسی شکاف نسلی در ایران)». *نامه علوم اجتماعی*، ۱۱(۴) (پیاپی ۲۴)، ۷۹-۵۵.
۱۲. یادگاری، محمدحسن؛ منتظر قائم، مهدی؛ و کاشفی‌فر، مهدی (۱۳۹۹). «مطالعه نگرش نسل‌های گوناگون به تمایزات بین نسلی در ایران بر مبنای جامعه‌پذیری رسانه‌ای»، *فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات*.
۱۳. مجدزاده، زهرا؛ و موسوی حق‌شناس، سید میلاد (۱۳۹۹). «چیستی و چرایی اخبار جعلی در عصر دیجیتال: فراتحلیل کیفی». *فصلنامه علمی مطالعات میان‌رشته‌ای ارتباطات و رسانه*، ۳(۷)، ۱۲۴-۹۳.
۱۴. مولایی، محمدمهدی؛ طالبیان، حامد؛ و جهانشاهی، امید (۱۳۹۹). «آینده‌پژوهی عوامل مؤثر بر فعالیت سازمان صدا و سیما در اینترنت (در افق ۱۴۰۴)». *فصلنامه علمی مطالعات میان‌رشته‌ای ارتباطات و رسانه*، ۳(۱۰)، ۴۰-۱۱.
15. Aggarwal, Mehak., Rawat, Mahender. Singh., Singh, Saumya., Srivastava, Sahil., Gauba, Pammi. (2017). »Generation Gap: An Emerging Issue of Society«. *International Journal of Engineering Technology Science and Research* JETSR, 4(9).
16. Apaydin, Çiğdem., & Kaya, Feyza. (2020). »An Analysis Of The Pre-school Teachers'views On Alpha Generation«. *European Journal of Education Studies*.
17. Brannen, Julia. (2006). »Cultures of intergenerational transmission in four-generation families«. *The Sociological Review*, 54(1),

133-154.

18. Bristow, Jennie. (2016). »Why study generations? The Sociology of Generations« (pp. 1-17): Springer.
19. Brokaw, Tom. (2000). The greatest generation: Random House.
20. Cirilli, Elisa., Nicolini, Paola., Mandolini, Luigi. (2019).»Digital Skills from Silent to Alpha Generation: An Overview«. Paper presented at the Edulearn19: 11th International Conference on Education and New Learning Technologies; Chova, LG, Martinez, AL, Torres, IC, Eds.
21. Dashora, Kamini. (2011). »Cyber crime in the society: Problems and preventions«. Journal of Alternative Perspectives in the social sciences, 3(1), 240-259.
22. Dekker, Jeroen. (2001). »Cultural transmission and inter-generational interaction«. International Review of Education, 47(1), 77-95.
23. DeVaney, Sharon. A. (2015). »Understanding the millennial generation«. Journal of financial service professionals, 69(6).
24. dos Reis, Thompson. Augusto. (2018). »Study on the alpha generation and the reflections of its behavior in the organizational environment«. Quest Journals J Res Humanit Soc Sci, 6, 9-19.
25. Esping-Andersen, Gösta., Sarasa, Sebastian. (2002). »The generational conflict reconsidered«. Journal of European social policy, 12(1), 5-21.
26. Flew, Terry. (2007). New media: An introduction: Oxford: Oxford University Press.
27. Gartshore, Laura. (2018). »Understanding generation Alpha«. BDJ

- Team, 5(10), 18198.
28. Gitelman, Lisa., Pingree, Geoffrey. B. (2003). *New Media, 1740-1915*: Mit Press.
29. Goertzel, Ted. (1972). »Generational conflict and social change«. *Youth & society*, 3(3), 327-352.
30. Jensen, Mikael. (2007). Defining lifestyle'. *Environmental sciences*, 4(2), 63-73.
31. Jha, Amrit. Kumar. (2020). »Understanding Generation Alpha«.
32. Kulandairaj, A. Jesu. (2014). »Impact of social media on the life-style of youth«. *International Journal of Technical Research and Applications*, 2(8), 22-28. .
33. Lister, Martin., Dovey, Jon., Giddings, Seth., Grant, Iain., Kelly, Kieran. (2008). *New media: A critical introduction*: Routledge.
34. Nagy, Adam., Kölcsey, Attila. (2017). »Generation Alpha: Marketing or Science?« *Acta Technologica Dubnicae*, 7(1), 107-115.
35. Pilcher, Jane. (1994). »Mannheim's sociology of generations: an undervalued legacy«. *British Journal of Sociology*, 481-495.
36. Ramadlani, Abdul. Khaliq., Wibisono, Marko. (2017). Visual literacy and character education for alpha generation. Paper presented at the proceedings of the International seminar on language, education and culture, Malang: Faculty of Letters, Universitas Negeri Malang.
37. Romero Jr, Aldemaro. (2017). »Colleges need to prepare for Generation Alpha«.
38. Rusman, Nur. Shahirah., Ismail, Hairul. Nizam., Jaafar, Syed. Mu-

- hammad. Raby. (2019). Demand of preschool education by alpha generation on edutainment leisure in the city. *International Journal of Built Environment and Sustainability*, 6(1-2), 121-128.
39. Sharpe, Richard. M., Franks, Stephen. (2002). »Environment, life-style and infertility—an inter-generational issue«. *Nature Medicine*, 8(10), S33-S40.
40. Stern, Peter. J. (2002). »Generational differences«. *Journal of Hand Surgery*, 27(2), 187-194.
41. Straubhaar, Joseph., LaRose, Robert., Davenport, Lucinda. (2015). *Media now: Understanding media, culture, and technology: Cengage Learning*.
42. Tetrault, Sam. (2021). »What's the Lost Generation and Who's In It?«
43. Tolbize, Anick. (2008). »Generational differences in the workplace«. *Research and training center on community living*, 5(2), 1-21.
44. Tootell, Holly., Freeman, Mark., Freeman, Alison. (2014). »Generation alpha at the intersection of technology, play and motivation«. Paper presented at the 2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences.
45. Twenge, Jean. M., Carter, Nathan. T., Campbell, W. Keith. (2015). »Time period, generational, and age differences in tolerance for controversial beliefs and lifestyles in the United States«, 1972–2012. *Social Forces*, 94(1), 379-399.
46. Veal, Anthony. J. (1993). The concept of lifestyle: a review. *Leisure Studies*, 12(4), 233-252.

47. Weston, Marla. (2001). »Coaching generations in the workplace, Nursing Administration Quarterly, 25(2), 11-21.
48. Williams, Kaylene. C., Page, Robert. A., Petrosky, Alfred. R., Hernandez, Edward. H. (2010). Multi-generational marketing: Descriptions, characteristics, lifestyles, and attitudes. The Journal of Applied Business and Economics, 11(2), 21.

تارنماهای اینترنتی:

- ❖ Communication Media. (2017). Retrieved from <https://www.techopedia.com/definition/14462/communication-media>
- ❖ campaignlive. (2019). »Generation Alpha better at spotting fake news and not tech-dependent, study finds« Retrieved from <https://www.campaignlive.co.uk/article/generation-alpha-better-spotting-fake-news-not-tech-dependent-study-finds/1588035>
- ❖ Tetrault, Sam. (2021). »What's the Lost Generation and Who's In It?«, Retrieved from <https://www.joincake.com/blog/lost-generation/>